

1000000

VWG ARNHEM EO

bijeenkomstverslag 8-9-'88

Fokko Erhart

De vergadering werd iets na acht uur geopend door Piet Schermerhorn. Hij deed dit voor 23 aanwezigen, waaronder als speciale gast Rob Bijlsma die uitgenodigd was om een lezing te houden. Speciaal werd het honderdste lid Herman van Steenwijk verwelkomd. Als welkomstgeschenk kreeg hij het boekje over de Boomklever van Anne de Vries.

Waarnemingenrondje

Vervolgens werd er snel verder gegaan met het waarnemingenrondje. Zo te horen is de vogelwereld zich alweer klaar aan het maken voor de winter, want er werden vele trekvogels gezien. Jos van derLeygraaf opende het rondje met te vertellen dat hij vanuit zijn tuin vier Ooievaars zag overvliegen. Ook zag hij een Bruine Kiekendief in de Huissense Waarden. Tevens werden er foto's van de reeds eerder vermelde Oeverzwaluwenkolonie in de Rijkersoerd getoond (zie ook elders in deze Vlerk).

Rob Bijlsma zag op stoppelvelden bij Renkum veel Gele Kwikstaarten. Op zich niet zo'n zeldzaam verschijnsel ware het niet dat hij daar tussen twee Duinpiepers en een Roodkeelpieper wist te ontdekken. Door Rob werd dan ook aanbevolen dit soort akkertjes 'ns na te lopen. Piet vroeg zich af of een Roodkeelpieper makkelijk te herkennen is in het najaar. Rob had het beest in eerste instantie herkend aan het kenmerkende ijle hoge roepje. Duinpiepers waren erde laatste tijd meer waargenomen. Norbert wist te melden dat hij er één op het Rozendaalse Veld had gezien. Ook op de trektelpost van Arnhem zijn er dit najaar al weer twee overgevlogen. Fokko zag er eveneens twee elders op de Veluwe, overvliegend naar het zuidwesten. Een andere leuke waarneming van schrijver dezes was de waarneming van twee Ortolanen tijdens het trektellen bij Arnhem.

Henk de Wijs had een aantal Krombekstrandlopers gesignaleerd en Tom zag op 19 augustus drie Zwarte Ooievaars bij de Nieuwe Aanleg. Zij hielden zich op in een drinkpoel voor het wil in een open dennenbos. Een erg "rare" vogel, in de meest letterlijke zin van het woord, was gezien door Jos Pilzecker. Hij had namelijk een Halsbandparkiet waargenomen. Jan van Sleesen vertelde over een waarneming van een clubje Aalschovers in een half-dode wilg in de Meinerswijk. Deze wilg wordt de laatste tijd niet alleen als rustboom

maar tevens als slaapboom gebruikt. Piet zag hier recentelijk zo'n 50 exemplaren "de nacht ingaan". Dik Mol haakte hierop in met de mededeling dat de Aalscholver de laatste jaren sterk is toegenomen in ons werkgebied. Rob Lensink wist mee te delen dat de Rose Pelikaan (zie ook elders in deze Vlerk) die in februari bij Arnhem vertoefde een wild exemplaar was. Hij had van het CDNA vernomen dat de waarneming aanvaard is. Deze waarneming is één van de weinige van Rose Pelikanen in Noordwest-Europa van deze eeuw. Het waarnemingenrondje werd afgesloten door Piet, die vertelde dat er weer Paapjes op de hei te zien zijn.

Meinerswijk

Martin Bons vertelde dat hij samen met Frans Duermeijer voor de Vogelwerkgroep een bezwaarschrift heeft ingediend dat zich richt tegen de wijziging van het bestemmingsplan. Verderop in deze Vlerk is dit bezwaarschrift afgedrukt.

Deze winter is er in de Watermolen in Arnhem een tentoonstelling over de Meinerswijk. De VWG is benaderd om hieraan een bijdrage te leveren. Rob Lensink heeft de gegevens van de broedvogelinventarisatie thuis en hij zal het materiaal voor deze tentoonstelling leveren. Hij is ook van plan om iets met de gegevens van de wintervogels te doen.

Vogelbescherming

Vogelbescherming is begonnen met een actie om de jacht op 11 zeldzame en bedreigde vogelsoorten te stoppen. De 11 soorten zijn: Wintertaling, Slob-eend, Watersnip, Krakeend, Pijlstaart, Tafeleend, Kuifeend, Toppereend, Houtsnip, Goudplevier en Patrijs. Ze hebben voor deze actie een brief verstuurd aan alle gemeenteraden. Ook is er een diaserie en een poster gemaakt. Ze hebben tevens een brief verstuurd aan de Vogelwerkgroepen in Nederland met daarin de vraag of ze aandacht aan deze actie willen besteden. De VWG ondersteunt deze actie natuurlijk van harte.

Voor 1989 geeft dezelfde Vogelbescherming een uilenkalender uit. Als we als VWG er meer dan 6 bestellen, kan per kalender een korting van f10 worden verkregen (f19 i.p.v. f29). Aangezien er op de vergadering onvoldoende belangstelling is voor dit voordeeltje gaat deze transactie niet door. Mensen die alsnog besluiten deze kalender te bestellen kunnen dit doen bij de Vogelbescherming in Driebergen/Zeist (helaas zonder korting).

Tellingen

*Rivierentellingen: Ook dit jaar doen we weer mee met de Rivierentellingen.

Deze worden gehouden in de maanden september tot en met april en wel op de zaterdag die het dichtst bij de 15e van elke maand ligt (zie ook agenda). Je kan mee met deze excursies tot de auto vol is. Opgeven kan bij Tom Rensen (085-620434) of Henk de Wijs (08330-20124).

*Simultaantellingen: Mocht je belangstelling hebben voor de vogeltrek dan ben je welkom op de twee trektelposten die de VWG bemant. Om de twee weken wordt er op zaterdag gedurende de gehele daglichtperiode geteld. Zoals bekend bevinden de telposten zich bij Warnsborn (Arnhem) en langs de IJssel bij Dieren (t.o. Olburgen). Alhoewel het 's morgens vroeg natuurlijk het leukst is, ben je, zoals gezegd, de hele dag welkom. Op deze dagen zitten op de telposten mensen die het een en ander kunnen vertellen over trekroepjes, roofvogelsilhouetten en aantallen doortrekkers. Een uitgelezen mogelijkheid dus voor onervaren tellers om zeer veel te leren.

Dit najaar zijn dit de teldata: 8 oktober, 22 oktober, 5 november en 19 november.

Mocht je niet helemaal zeker zijn over de ligging van de trektelposten dan kan je Fokko hierover raadplegen (085-434026).

Rondvraag

Holmer Vonk vroeg of er mensen zijn die plaatsen weten waar concentraties meeuwen te zien zijn. Hij wil namelijk de ringen van deze meeuwen aflezen met een telescoop. Heb je tips hierover dan kan je hem bellen: 085-427330.

Avifauna

De financiering van dit project lijkt rond te komen. Zoals het er nu uitziet kunnen Rob Lensink en Rob Vogel vanaf 1 januari a.s. met dit project starten (zie tevens elders in deze Vlerk).

Fenologie

Bij het waarnemingenrondje bleek al dat de zomervogels alweer aan het vertrekken zijn. Het is dus de hoogste tijd om de veldboekjes eens na te zoeken op de eerste waarnemingen van de zomervogels, om deze vervolgens op te sturen naar Jos Pilzecker (formulier in Vlerk 1988-1). Hij verzekerde ons dat elke eerste waarneming welkom is.

Na de pauze hield Rob Bijlsma een uiterst boeiende en interessante lezing over de ecologie van de Wespandief. Een zeer uitgebreid relaas van deze voordracht zal in de volgende Vlerk (december 1988) verschijnen).

bezwaarschrift meinerswijk

Martin Bons, Frans Duermeijer

De Vogelwerkgroep heeft, evenals de KNNV, het IVN en de Milieudefensie, een bezwaarschrift ingediend tegen een partiële wijziging van het bestemmingsplan Meinerswijk. De wijziging is noodzakelijk om in de plas van Bruil, de grote plas tussen de Meginhartweg en de Rijn, een jachthaven te kunnen realiseren.

De jachthaven maakt deel uit van het fameuze Rijnsoeverproject. Een prestigeproject dat een passende invulling moet geven aan het oude A.S.M.-terrein en de Meinerswijk. Ondanks het feit dat het grootste deel van de Meinerswijk, ten zuiden van de Meginhartweg, in dit plan als natuurgebied wordt bestemd, moet dit project worden beschouwd als een ernstige bedreiging voor de ornithologische waarden van dit gebied. Behalve een jachthaven met kantines en dergelijke voorziet het project, voor wat betreft de Meinerswijk, tevens in een volkstuintencomplex, een camping, een hotel en circa 140 woningen. Hiermee zal het resterende natuurgebied onder grote druk komen te staan. Voor deze plannen moet het huidige bestemmingsplan worden aangepast. Dat gebeurt in afzonderlijke onderdelen. De wijziging waar wij nu bezwaar tegen hebben aangetekend heeft alleen betrekking op de jachthaven in de plas van Bruil (met uitbreiding) en de omliggende weilanden en akkers.

De broedvogelinventarisatie van dit jaar heeft met 61 broedvogelsoorten (w.o. drie paar Kluut, Visdiefjes en een mogelijk broedgeval van een Buidelmees) weer eens duidelijk aangetoond dat we hier met een prachtig gebied hebben te maken. En dat midden in de stad! Redenen te over om zeer zorgvuldig met dit gebied om te springen. Naar onze mening doet de gemeente Arnhem dit onvoldoende. Wanneer je dit gebied serieus als natuurgebied wilt behouden en ontwikkelen, hetgeen de gemeente Arnhem beweert, dan is een samenhangende visie voor het gehele gebied onontbeerlijk.

De huidige "free-for-all" situatie met motorcrossers, hondenuitlaters, vissers en vogelaars (...) door het hele terrein, is in natuuroptisch ver- re van optimaal. Deze situatie zal naar verwachting worden verergerd door de nu toegepaste "lappendeken-planologie". Het stukje bij beetje invullen van "sterke" functies zoals recreatie, horeca en wonen en na afloop nog

eens bezien wat er met het natuurgebied moet gebeuren, is waarschijnlijk de-sastreus voor de natuurwaarden. Ondanks de goede bedoelingen kun je er dan alleen nog maar een ordinair stadsparkje van maken. Het zou ongelofelijk jammer zijn wanneer hier een prachtige kans op een kwalitatief hoogwaardig "stadsnatuurgebied" met uitstekende mogelijkheden voor natuurgerichte re-creatie, zou worden gemist.

Zo'n hoogwaardig stadsnatuurgebied kan in feite alleen worden gerealiseerd, indien de zwakste functie (natuurbehoud) centraal wordt gesteld. Een dergelijk beginsel behoeft andere, sterkere functies zoals recreatie, zeker niet bij voorbaat uit te sluiten. Het uitgangspunt dient echter te zijn dat de effecten van die sterkere functies acceptabel beheersbaar en bestuurbaar zijn. Het stuur en de remmen dienen gelijk, bij aanvang, te worden ingebouwd. Dit kan alleen, op een betrouwbare manier, gebeuren wanneer hieraan een visie ten grondslag ligt waarin het ecologisch functioneren van het gehele gebied, inclusief de omgeving in beschouwing wordt genomen. Kortom een samenhangende ontwikkelings- en inrichtingsvisie op ecologische basis. Dat is precies wat er ontbreekt aan de gemeentelijke plannenmakerij voor de Meinerswijk. Vandaar dit bezwaarschrift.

Het zou mooi zijn als de Meinerswijk als natuurgebied het meest succesvolle onderdeel zou worden van het Rijnsoeverproject. Als Vogelwerkgroep kunnen we daar ons steentje aan bijdragen!

gierzwaluwpennen

Op Walcheren in de provincie Zeeland worden vanaf 1985 bij renovaties zogeheten gierzwaluwpennen geplaatst. Dit, omdat doorgaans bij renovaties de broedgelegenheden van de Gierzwaluwen verdwijnen. De gierzwaluwpennen kunnen gezien worden als nestkasten. In 1987 kon het eerste resultaat geboekt worden. In Oost-Souburg werden er van de 34 geplaatste gierzwaluwpennen 18 gebruikt door Gierzwaluwen. Tenminste 11 paren konden worden vastgesteld. Echter, doordat geen broedbakken werden aangebracht, is het mogelijk dat meerdere paren van één pan hebben gebruik gemaakt.

Nadere informatie over dit project (kosten, aanpassingen, problemen) zijn verkrijgbaar bij: G. Davidse, Noordweg 23, 4333 GA Middelburg.

(Bron: Vogelbescherming nieuwsbulletin l.jg. nr. 1 (1988) waaraan een artikel in "t Zwelmpje", orgaan van de Vereniging Vogelwerkgroep Walcheren, ten grondslag lag)

oeverzwaluw-perikelen

Peter Evers, Henk Kersten en Jos van der Leygraaf

Tijdens de inventarisatie van Rijkerswoerd, een gebied tussen de gemeenten Arnhem, Huissen en Elst, werden begin mei Oeverzwaluwen waargenomen in het zanddepot nabij de Rijkerswoerdse Plassen.

Eind mei werden 11 nestholten gevonden in de wand van het zanddepot ter plaatse. Dit zanddepot is gelegen achter de oostelijke plas.

Vanaf eind mei werden regelmatig de nestholten geteld. Het aantal hollen nam fors toe. Mogelijk werd dit veroorzaakt door vogels waarvan elders, mogelijk Meinerswijk, het eerste broedsel was mislukt en die op zoek waren naar nieuwe nestgelegenheden gezien de late vestigingsdata.

In onderstaande tabel (tabel 1) hebben we de toename van het aantal nestholten in de kolonie weergegeven.

<u>DATUM</u>	<u>AANTAL NESTHOLEN</u>
30 mei	11
4 juni	25
6 juni	40
11 juni	56
16 juni	58
25 juni	63
28 juni	68

Tabel 1. Aantal gevonden nestholten per teldatum

Dat Oeverzwaluwen inventariseren niet altijd even eenvoudig is werd ons duidelijk. Lang niet alle nestholten bleken bezet te zijn. Daarnaast werd regelmatig waargenomen dat Oeverzwaluwen meerdere nestholten invlogen. Of de mannetjes polygaam zijn of dat er sprake was van slaapnesten is ons niet bekend.

Na diverse tellingen kwamen we uit op 55 bewoonde nestholten (81 %). Op 23 juli 1988 werden de eerste uitgevlogen jongen door ons gezien. Bij meerdere nesten zaten de jongen voorin de hollen.

Overigens werd het allereerste jongesignaleerd op 22 juni 1988. Mogelijk betrof het hier een jong van de allereerste door ons waargenomen vogels. Zoals gemeld werden vanaf 23 juli regelmatig jonge Oeverzwaluwen waarge-

nomen. Het aantal varieerde van 1 tot 4. Op 31 juli waren alle jongen uitgevlogen. Of er nog een tweede broedpoging is ondernomen, betwijfelen wij. Op 5 augustus is er nog wel activiteit in de nestwand, maar dit beperkt zich tot een twintigtal vogels in een dertigtal nestholten. Het brengen van voer e.d. werd niet waargenomen. Wellicht betreft het hier vogels die zich klaarmaken voor de trek.

Tijdens onze bezoeken aan de kolonie werd duidelijk dat Oeverzwaluwen veel vijanden hebben. Allereerst, en dat is spijtig, is dat de mens, groot en klein. Omdat er voorts gevaar bestond dat de kolonie zou worden aangetast door afgraving van zand, namen we contact op met de eigenaar; de fa. Heyting te Huissen. Dankzij de bereidwillige medewerking van de directeur Rob Heyting en medewerker Leo Gerardus kon de kolonie behouden blijven.

Rob en Leo namens de Oeverzwaluwen nogmaals hartelijk dank!

Daarnaast verleende de politie van Elst medewerking door tijdens patrouilles een oogje in het zeil te houden. Ook hiervoor onze dank.

Hoewel het gevaar van afgraving was geweken waren spelende kinderen regelmatig op de zandafgraving te vinden. Dat zich daaronder ook volwassen mensen vertoonden met een, helaas, vernielzuchtige mentaliteit, hebben we ook waargenomen en terstond krachtig bestreden. Met een praatje en toelichting onzerzijds kwamen we er meestal wel uit.

Al met al hebben we er heel wat uurtjes ingestoken; maar we deden het met plezier. Het is tenslotte je hobby! De kolonie bleef intact en de incidentele verstoringen, die op een hand zijn te tellen, hebben gelukkig geen nadelige gevolgen gehad voor het broedsucces van de Oeverzwaluwen.

Bewezen is overigens wel hoe kwetsbaar een kolonie zonder toezicht is. Ook de natuurlijke vijanden van de Oeverzwaluwen lieten zich niet onbetuigd. Ten eerste was dit de Boomvalk, die op circa 2 kilometer van de kolonie broedde. De Boomvalk werd tweemaal jagend boven de kolonie waargenomen.

Voorts waren actief: Torenvalk, Zwarte Kraai, Ekster en Kokmeeuw. Tijdens een van onze bezoeken zagen we hoe twee Torenvalken probeerden de jongen uit de nestholten te plukken door duikvluchten vlak langs de nestwand uit te voeren. Een fascinerend gezicht.

De pogingen van Torenvalk, Zwarte Kraai, Ekster en Kokmeeuw hadden, gezien de steilheid van de nestwand, niet of nauwelijks succes.

De Boomvalk daarentegen won op pure snelheid en zal zeker enige, jonge, Oeverzwaluwen verschalkt hebben.

Samenvattend blijkt uit ons stukje proza dat het voor Oeverzwaluwen niet makkelijk is nestgelegenheid te vinden en ongeschonden zijn jongen groot te brengen.

Naast de problemen in zijn overwinteringsgebied wordt hij ook nog bedreigd door tal van andere gevaren. In ons geval zijn te noemen: recreatiedruk (surfen, vissen, zwemmen e.d.) en zandwinningswerkzaamheden.

Het loont naar onze mening de moeite middels voorlichting de weinige nestgelegenheden te trachten te behouden. In ons geval bleek voorlichting succesvol.

Ook het komende broedseizoen zal de zandafgraving nog bestaan. Wellicht komen de Oeverzwaluwen wederom naar deze locatie om te broeden en hun jongen groot te brengen.

Wij zijn dan wederom paraat!

veldwaarnemingen

Jos van der Leygraaf

Mei

Roodpootvalk	4-5	1m. Rozendaalse Veld (Erhart)
	5-5	1vr. Deelerwoud (Lensink)
	9/18-5	1 ex Deelerwoud/Pelletier (Renssen via jachtopz)
	21-5	1m. 't Vlot, omg. Driel (Schermerhorn)
Rode Wouw	14-5	1 ex Brandvlakte (Lensink)
Zwarte Wous	24-5	1 ex Bosw. Rozendaal (Schermerhorn)
Visarend	24-5	1 ex Bosw. Rozendaal (Schermerhorn)
Smelleken	4-5	1vr. Rozendaalse Veld (Erhart)
Draaihals	4-5	1 ex Brandvlakte (Erhart)
Grauwe Klauwier	14-5	1vr. Deelense Was (Kersten, Bugter)
Kleine Strandloper	13-5	3 ex Koningspley (Lensink)
Bontbekplevier	21-5	4 ex Meinerswijk (Schermerhorn)
Kluut		3 broedgevallen Meinerswijk (Schermerhorn)
Sprinkhaanrietzanger	11-5	1m. Overlaat (Lensink)
	22-5	1m. Meinerswijk (Schermerhorn)
	22-5	1m. nabij Praets (Schermerhorn)
Regenwulp	4-5	2 ex Leuvenheim (Pilzecker)
Kwartel	21-5	1m. Rijkerswoerd (v.d. Leygraaf, Renssen)
	22-5	1m. Hollanderbroek (Schermerhorn)
	24-5	1m. Achterstraat (Lensink)
Kleine Vliegenvanger	24-5	1m. Park Rozendaal (Schermerhorn)
Noordse Gele Kwikstaart	15-5	2m. Meinerswijk (Lensink)
	16-5	<u>±</u> 38 ex Hollanderbroek (Schermerhorn)
Raaf	20-5	6 ex Hoenderloo (Span, Kerkwijk)

Juni

Ooievaar	1-6	1 ex Uiterwaarden omg. Driel (Pilzecker)
Raaf	15-6	5 ex (3 juv) Deelerwoud (Lensink)
Kwartelkoning	11-6	1m. Huissense Waarden-Z (v.d. Leygraaf)

rose pelikaan bij arnhem

Rose Pelikaan (*Pelicanus onocrotalus*) bij Arnhem in november 1987/februari 1988.

Rob Lensink

In de Arnhemse Courant van vrijdag 27 november 1987 verscheen het bericht dat zich 'in Arnhem een Pelikaan had genesteld'. In het stuk werd gemeld dat eerder die week de bewoners van een nieuwbouwwijk in Arnhem-Zuid zich enkele uren aan de verschijning van deze grote vogel hadden kunnen vergapen. Voorts werd gemeld dat het beest waarschijnlijk ontsnapt zou zijn in Duitsland, bijvoorbeeld bij een handelaar. Bij het stuk stond een pracht van een foto, waaruit duidelijk bleek dat het om een volwassen Rose Pelikaan ging. Onafhankelijk van het krantebericht, werd door één van de leden van de Vogelwerkgroep op zondag 29 november in de Meinerswijk bij Arnhem een Pelikaan ontdekt. Het bleef nog in het midden of het om een Rose dan wel een Kroeskoppelikaan ging. Op 1 december is ondergetekende polshoogte gaan nemen en kwam tot de conclusie dat het om een Rose Pelikaan ging. Hieronder volgen enkele wetenswaardigheden over deze vogel.

Beschrijving

De vogel viel allereerst op door zijn grootte. Drijvend op het water bedroeg de lengte 70-80 centimeter en zat de kop ongeveer 50 centimeter boven het water. De lengte van de snavel was ongeveer 40 centimeter. Het verenkleed op de rug was wit tot vuil-wit. Met ingevouwen vleugels was een lichte grijze rand van de top van hand- en armpennen zichtbaar. Hals en kruin waren eveneens wit tot vuil-wit van kleur. Bij goed observeren was af en toe tijdens het zwemmen een roze bovenbeen zichtbaar. Het oog was op grote afstand donker van kleur, dichterbij werd het donkerrood tot zwart. Rond het oog was de huid vederloos en rozig, wittig, grijsig van kleur. Op het voorhoofd hadden de veren een roze gloed. De bovensnavel was bij de basis blauw/grijs van kleur, en bleven op grote afstand als een lichte streep zichtbaar. De grote keelzak was geel met een bruinige zweem.

In de vlucht was de grootte nog duidelijker dan op het water. De spanwijdte bedroeg naar schatting ruim 2.5 meter. Blauwe Reigers vielen er bij in het niet. De bovenzijde van de vleugels was voor een belangrijk deel wil/vuil wilt. De arm- en handpennen waren naar buiten toe donkerder. De buitenste

handpennen waren van boven zwart. De onderzijde van de arm- en handpennen was zwart. De rest van de ondervleugel was wit. Onder het lichaam waren de roze poten duidelijk zichtbaar.

Wanneer de vogel stond, vielen de roze poten duidelijk op. In ruststand werd de hals op het lijf gevouwen waarbij de kop ver naar achteren tussen de vleugels verdween. De snavel stak dan nog iets voor de borst uit.

Van de hand- en armpennen waren enkele niet geheel volledig volgroeid. Dit wijst mogelijk op rui (Bauer & Glutz 1966).

Aan de poten werd(en) geen ring(en) waargenomen, evenmin als touwtjes of kettingen. De Rose Pelikaan kon goed vliegen.

Gedrag

Gedurende de tijd dat de Rose Pelikaan bij Arnhem verbleef had deze een vaste stek. Op een van de plassen in de Meinerswijk werd de vogel veelvuldig vissend waargenomen. Langs de oostzijde (op dat moment de leizijde van de plas) werd gefourageerd op vis. Tussen overhangende wilgen en takken verdween de kop regelmatig onder water om enkele tientallen seconden later weer boven te komen. Soms werd na bovenkomst de snavel hoog opgericht en leek het alsof er een vis naar binnen werd geslokt. Wanneer de Pelikaan de waarnemer in de gaten kreeg binnen een afstand van ongeveer 60 meter, werden de overhangende wilgen verlaten en werd er koers gezet naar het midden van de plas. Hield de waarnemer zich vervolgens schuil dan werd weer op de fourageerplaats afgestevend. Had de Pelikaan genoeg van de gluurder dan vloeg hij op om elders in de Meinerswijk zijn vertier te zoeken. Doch met vijf minuten kwam hij steeds weer terug, blijkbaar was de plaats met de overhangende wilgen geliefd.

Op 1 december werd in de schemer de visplek verlaten om op een klein eilandje op één van de plassen te landen. Dit eilandje stak ongeveer 1 tot 2 decimeter boven het water uit en had een kale bodem. Hier werd het verenkleed gepoetst. Mogelijk was dit een slaapplek.

Op 9 december waren alle plassen in de Meinerswijk bevroren. De vogel verbleef toen op een luwe plek langs de oever, staande op het ijs. Op de plek waar de dagen daarvoor werd gevist was een wak aanwezig, waarin op dat moment 180 Meerkoeten rond dobberden. Later op de middag werd de vogel ineengedoken in een grasland opgemerkt. Wie dacht dat de Pelikaan met de vorst wel op de wieken zou gaan, had het mis. De vogel bleef aanwezig. In de maanden daarna werden regelmatig waarnemingen gedaan. Over het algemeen kwamen deze steeds uit de zuidoostelijke hoek van de Meinerswijk.

Op sommige dagen gingen waarnemers tevergeefs op pad, geen Pelikaan. Achteraf blijkt dat de vogel ook elders zijn vertier kon zoeken. Zo zijn er verschillende waarnemingen gedaan rond Heteren. Ook is de vogel overvliegend boven Heteren waargenomen waarna enkele uren later een waarnemer hem weer in de Meinerswijk aantrof. De laatste waarnemingen stammen van eind februari, een exacte datum is niet meer te achterhalen.

Biotoop

De eerste waarnemingen bij Arnhem stammen uit een stadsvijver. Nadien verbleef de vogel in de Meinerswijk. Dit gebied is een uiterwaard waarin de afgelopen decennia verschillende diepe en ondiepe ontkleiingen en diepe ontzandingen zijn uitgevoerd. De ontkleiingen hebben afhankelijk van de steilheid van de oever een bredere of smallere strook met oevervegetatie. In de oudere gaten is de vegetatie-ontwikkeling veelal verder dan in de jonge. Belangrijke plantesoorten zijn Riet (*Phragmites australis*), Gele Lis (*Iris pseudacorus*) en wilgen (oa. *Salix alba*). Laatstgenoemde op enkele plaatsen langs de oever. De ontkleiingen variëren in diepte van 1 meter tot meer dan 6 meter. Gezien het aantal vissers dat regelmatig in het gebied verblijft, moeten de plassen welhaast rijk zijn aan vis.

Discussie

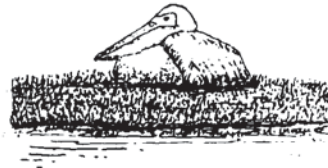
Op grond van de beschrijving mag men concluderen dat het een adulte Rose Pelikaan betrof. De rose poten, het rode oog, de snavelkleuren en de hoeveelheid zwart op de ondervleugels sluiten een Kroeskoppelikaan uit. De grote vraag is natuurlijk of het een uit gevangenschap ontsnapt exemplaar is of een vogel die op eigen kracht vanuit de broedgebied ons land heeft bereikt. De broedgebieden van de Witte Pelikaan strekken zich uit van Noord-Griekenland, Zuid-Joegoslavië en de Donau-delta in het westen tot ver in Azië. Het broedbiotoop bestaat uit grote zoetwatermoerassen waarin de soort koloniegewijs voorkomt. In oktober/november worden de broedgebieden ingeruild voor de winterkwartieren die in Afrika en Klein-Azië liggen (Cramp & Simmons 1977). De soort trekt bij voorkeur op thermiek (Cramp & Simmons 1977) en sluit zich daarmee aan in de rij van thermiektrekkers als Ooievaars en roofvogels. In mei arriveert de soort weer in de broedgebieden (Cramp & Simmons 1977, Bauer & Glutz von Blotzheim 1966). In Midden- en West-Europa is de soort een onregelmatige gast (Cramp & Simmons 1977). Bauer & Glutz von Blotzheim (1966) geven meer informatie. Zij schrijven dat in de vorige eeuw nog enkele malen groepen Rose Pelikanen in Mid-

den-Europa zijn waargenomen. Met dat de soort als broedvogel achteruit is gegaan, zijn dergelijke groepen nauwelijks meer waargenomen. Af en toe duikt nog een enkeling in Midden- of West-Europa op. Het blijft bij deze eenlingen altijd de vraag of het een wild dan wel ontsnapt exemplaar is. Najaar 1987 werd gekenmerkt door veelvuldige en krachtige oostelijke en zuidoostelijke luchtstromingen boven Oost-, Midden- en West-Europa. Dit begon eind september en hield aan tot in december. Slechts gedurende enkele korte perioden werd dit patroon onderbroken met een westelijke luchtstroming. Een dergelijke weersituatie is voor het najaar redelijk uniek en komt derhalve zelden voor. Het toeval wil dat de periode waarin deze luchtstromingen optraden, samenvalt met de belangrijkste trekperiode van de Rose Pelikaan (Bauer & Glutz von Blotzheim 1966). Daar de soort zich bij voorkeur op thermiek naar de winterkwartieren laat vervoeren, is het niet uitgesloten dat deze vogel wat uit de koers is geraakt en Nederland aandeed. Op de Bodensee in Zwitserland is in het najaar van 1974 nog een Rose Pelikaan gezien (Schuster et al. 1983). Deze waarneming viel samen met een langdurige oostelijke tot zuidoostelijke luchtstroming over Zuid-Europa.

Noot (red.): Inmiddels is bekend geworden dat de bij het CDNA ingediende waarneming van de Rose Pelikaan is aanvaard en derhalve wordt beschouwd als zijnde een wild exemplaar!!

Literatuur

- Cramp, S & Simmons, K E L 1977, The birds of the western Palearctic 3, Oxford, Londen & New York.
- Bauer, K M & Glutz von Blotzheim, U N 1966, Handbuch der Vögel Mitteleuropas 1, Akademische Verlag, Frankfurt.
- Schuster, S et al. 1983, Avifauna Bodensee, Deutscher Bund für Vogelschutz, Landesverband Baden-Württemberg, Stuttgart.

exc. zuidpier 29-10 a.s.

Fokko Erhart, Norbert Kwint

Bij IJmuiden stroomt het Noordzeekanaal in de Noordzee. Zowel aan de noord- als de zuidzijde van deze riviermonding zijn, om een rustig vaarwater te creëren, zogeheten pieren aangelegd. De zuidpier is met een lengte van zo'n 3 kilometer van de twee de langste. Voor veel vogelaars is de zuidpier tevens een begrip geworden. Vanaf deze pier namelijk kunnen vele zeetrekvogels gezien worden. Juist omdat het einde van de pier zover in zee ligt, kunnen veel vogelsoorten van dichtbij worden bekeken. Echter, ook tussen de pieren en op het strand kan intensief gevogeld worden en kunnen "leuke" vogels gezien worden zoals uit het onderstaande mag blijken.

Het strand

Het strand en de zeereep hebben nog de grootste relatie met het land. Zo kan hier bij gunstige omstandigheden min of meer gestuwde landtrek worden waargenomen. Dit, omdat een soort verdrifting plaatsvindt langs de kustlijn daar de vele zangvogels niet het water over durven steken en de grens tussen land en water blijven volgen. De landtrek is derhalve langs de kust van grotere omvang dan bijvoorbeeld bij Arnhem. Daarbij trekken hier ook nog soorten langs die kustgebonden zijn zoals IJsgors, sneeuwgorst en Strandleeuwerik.

Op het strand pleisteren doorgaans vele vogelsoorten w.o. strandlopers (bonte, 3-teen en kanoet), Zilverplevier en grote aantallen meeuwen (o.a. Drieteenmeeuw.

De pieren

Als het weer op zee slecht is, worden de pieren en het water tussende pieren gebruikt als vlucht- en rustplaats door vermoeide zeevogels. Afhankelijk van het weer van de voorgaande dagen zijn er soorten te verwachten als Middelste Zaagbek, Roodkeelduiker, Roodhalsfuut en mogelijk Alk of Zeekoet. Eidereend en Rotgans zijn bijna altijd ter plaatse aanwezig. Op de pieren zelf zitten vaak Steenloper, Paarse Strandloper en Oeverpieper die allen graag tussen de rotsblokken "rotzooien". Echter ook landtrekkers zoals Tjiftjaf, Roodborst, Winterkoning en Zanglijster zijn regelmatig, zichtbaar uitgeput, in dit voor hun wel erg vreemde milieu aan te treffen.

Hoewel velen spreken over zeetrekten bij het gewapend met kijker of telescoop over zee uren, hebben we in feite te maken met het waarnemen van zeevogels die al dan niet toevallig langs de kust vliegen.

Een factor die bij het al of niet zien van grote aantallen en/of opzienbarende vogels een grote rol speelt is de wind. In het thema-nummer van Limosa, 'zee- en kustvogels langs de Nederlandse kust, 1974-79 (nr. 56(1983) 3)' is dan ook onder andere te zien welke vogels in welke aantallen vooral bij welke windrichting en -kracht langs komen. Hieronder zullen drie soorten uit dit nummer kort worden behandeld.

*Noordse Stormvogel; Zoals te zien is in figuur 1a is er sprake van een verhoogde trekintensiteit van Noordse Stormvogels bij een aanlandige westenwind. Ook wanneer de windkracht stijgt boven de 6 Beaufort trekken er meer door. Met name in de laatste decade van oktober is de presentie van de Noordse Stormvogel erg hoog (Limosa 56(1983)3).

*Kleine Jager; Figuur 1b toont het voorkomen van de Kleine Jager in relatie met de windrichting en windkracht. Zoals te zien is laat de Kleine Jager een veel minder uitgesproken voorkeur zien voor windrichting en -kracht. Bij harde aanlandige wind waren de aantallen doorgaans wat groter.

*Dwergmeeuw; Met name bij winden uit zuid en zuidwesterlijke richting zijn Dwergmeeuwen veelvuldig te zien. Een nog sterkere voorkeur heeft deze kleinste meeuwensoort voor stormen met windsnelheden van boven de 20 m/s. (zie figuur 1c)

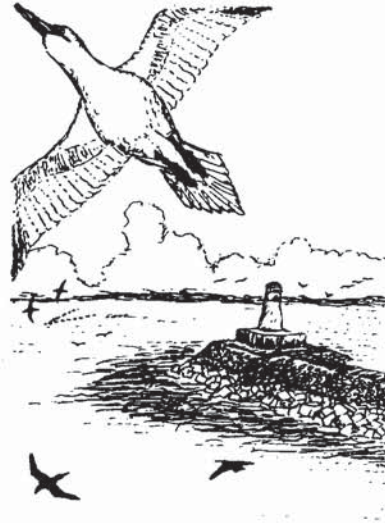
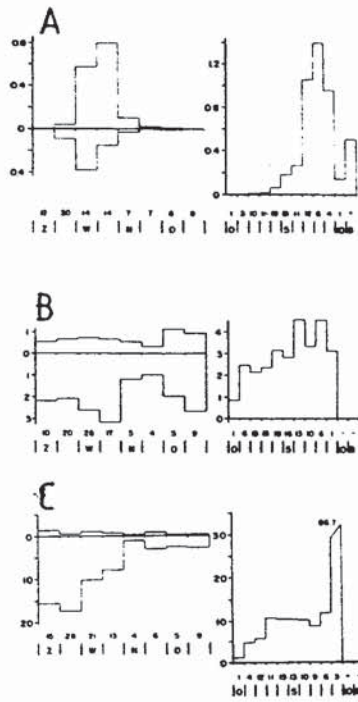
Als toetje zouden de fanatiekelingen op zoek kunnen gaan naar een Grote Burgemeester tussen de vele meeuwen in de haven. Schrijvers dezes zijn zeker van de partij bij het speuren naar deze arctische meeuw.

Welke soorten er precies gezien gaan worden blijft vooralsnog natuurlijk een raadsel. Een excursie naar de pier is echter altijd de moeite waard omdat ook op en rond de pier altijd veel vogels aanwezig zijn. Doorgaans wordt een west tot noordelijke wind als het meest gunstig gezien. Echter, ook de windrichting in de voorafgaande dagen is van belang. Zaak dus om de heer Krol en consorten reeds van te voren goed in de gaten te houden.

Noteer de datum nu vast in de agenda en hou deze dag vrij; Zaterdag, 29 oktober is de dag. BE THERE !!! Vertrek 7.00 uur PTT-gebouw bij Arnhem-CS.

Opgeven bij Fokko (085-434026 (z.s.m.)). Kosten: f20-f30.

TIP; Enthousiastelingen die nog wat verder willen speculeren over eventueel waar te nemen soorten worden geadviseerd het eerder genoemde thema-nummer van Limosa te raadplegen. Dat is nummer drie uit 1983 (jg. 56).

Figuur 1. Voorkomen van Noordse Stormvogel (A), Kleine Jager (B) en Dwergmeeuw (C) in relatie met windrichting en windkracht. Boven de horizontale as betreft naar noord/oost vliegende vogels, onder de horizontale as naar zuid/west vliegende vogels. De getallen boven de windrichting en -kracht betreffen de presentiepercentages (per richting of windkracht). Op de y-as is de uurpresentie uitgezet (Bron: Zee- en kustvogels langs de Nederlandse kust, 1974-79 (Limosa 56(1983)-3)).

ijsvogel in immerloopark

Theo Span

Mijn mooiste vogelmiddag

Zondag 10 april ± 14.30 uur j.l. doe ik op het knollenveld gelegen in het Immerloopark, voor de insiders wel bekend, tussen de wijken Vredenburg en het Duifje, dé vogelontdekking van mijn leven. Aan het eind van het veld kom je bij het water; de Immerlooplas. Hier is een stijl wandje van 10 meter breed en 1 meter hoog (klei), op enkele plaatsen iets overhangend. Daar aangekomen zie ik in een flits een vogel wegschieten. Doordat de zon mij gelukkig goed gezind is, kan ik de vogel gemakkelijk herkennen. Laag over het water, snel vliegend als een blauwe streep gaat hij/zij zo'n 25 meter verderop, bij de beplanting, de bocht om. Daar sta ik, stom verbaasd; tijd om mijn kijker voor de ogen te doen was er niet. Maar met zekerheid had ik voor het eerst in mijn levende IJsvogel gezien. Dat blauw in de zon, ongelofelijk mooi! Aan Lony, mijn trouwe viervoeter (Flatcoated Retriever), bemerk ik niet meer alleen in het veld te zijn; onopgemerkt verwijder ik mij.

Maandag 5.30 uur

De dag er op ga ik, zonder Lony, op onderzoek uit. Na langdurig wachten, ± 5 kwartier, verdekt opgesteld tussen de wilgen, zie ik de vogel ergens van onder de steile wand vandaan komen en wegvliegen. Ik verander mijn positie zodanig dat ik met mijn kijker de wand kan afturen; niets te zien. Aan het water staat een boom waar ik dicht tegen aan ga staan en ja hoor, is dat even boffen, nogmaals komt er, als uit een toverdoosje, een IJsvogel uit de wand en scheert weg, luid "ti-tii-ti-tii" alarmerend. Nader onderzoek leert dat er een klein bochtje in de wand zit, waarna de wand iets overhelt. Op mijn buik hang ik over de rand en ja hoor! In de wand zit een hol, een nestpijp, met de grootte van een regenpijp. Waarschijnlijk is hier dus sprake van een broedend paartje IJsvogel. Regelmatig ga ik op verschillende tijden, af en toe in het bijzijn van een vogelvriend, kijken of alles goed gaat. Gelukkig is er voldoende gelegenheid je verdekt op te stellen. De mooiste waarnemingen waren met André Verwijk en Kiek Vogelenzang. Met André, 's morgens vroeg, ging een van de vogels met de rug naar ons toe

zo'n 1.5 meter voor ons op een wilgentak zitten.

Samen met Kiek na langdurig wachten ging een van de vogels, waarschijnlijk vanaf de rand van de nestpijp de andere vogel roepen; hierop volgde prompt antwoord waarna we ons vlug hebben verwijderd. Mogelijk had de niet terugkerende vogel ons opgemerkt.

Helaas, op de gekozen plaats leggen bij goed weer tal van dagjesmensen beslag op de aangrenzende groenstrook van een paar meter breed. Het kon dan ook niet uitblijven en na 15 dagen leek het noodlot te hebben toegeslagen. De hele zondag, 24 april, recreatie. Met angst heb ik het waargenomen.

Maandag, na viermaal langdurig het nest te hebben geobserveerd moet ik erkennen dat het afgelopen was. Samen met mijn dochter onderzoek ik het nest; 5 eitjes, ijskoud, verschrikkelijk jammer. De droom is geen werkelijkheid geworden!!

Gegevens

Wand: 10 meter lang, 1 meter hoog

Pijp: 31 cm vanaf bovenrand (\pm 70 cm hoogte)

diameter van 7 cm

diepte 62 cm

5 eieren

Biotoop: groot water, langs de kanten van 0 tot 100 cm diep water. Langs de rand moeras. Veel begroeiing van wilg en struiken, ook bij nestpijp.

avifauna

Een avifauna van Arnhem e.o. de voorbereidingen beginnen.

Rob Lensink

De afgelopen jaren is het woord avifauna door menig lid in de mond genomen. Dat was iets dat toch wel heel mooi zou zijn als dat ooit zou lukken. De afgelopen winter is er 'en petit commitee' een projectbeschrijving vervaardigd en zijn verschillende potentiële subsidiegevers, met positief resultaat, benaderd. Nu zijn alle belanghebbenden aangeschreven en is het even afwachten.

In eerste instantie werd steeds over de gegevens van de Zuidoost-Veluwe gesproken. Bij nader inzien bleek dat er uit de rest van het werkgebied ook veel en goed materiaal beschikbaar is. De opzet van het project zal zijn dat we alle gegevens uit ons gehele werkgebied gaan bewerken en publiceren. Van de verschillende vormen van onderzoek (broedvogels, rivierentellingen, roofvogeltellingen etc.) zullen eerst deelrapporten worden vervaardigd. Daarna worden deze rapporten in elkaar geschoven tot een geheel, en de avifauna ligt er.

Een belangrijk deel van de kosten die met dit project zijn gemoeid bestaan uit salariskosten, ongeveer twee mensjaren. Rob Vogel en ondergetekende zullen gedurende twee jaar de kar gaan trekken. Het is en blijft evenwel een project van de vogelwerkgroep. Voor iedereen die een steentje wil bijdragen zijn er mogelijkheden. Daarnaast rekenen R & R er op dat zij hulp vanuit de Vogelwerkgroep krijgen.

Voordat alle materiaal is omgewerkt tot een handzame bundel figuren en tabellen met toelichtende teksten zal er nog veel werk verzet moeten worden. Zelf ben ik begonnen om alle gegevens over broedvogels bij elkaar te schrapen. De stapel proefvlakken is inmiddels gegroeid tot 65 in de periode 1979-88. Zo liggen er nog veel meer klussen die nuttig en noodzakelijk zijn willen we op 1 januari 1989 kunnen beginnen.

Waarnemingenarchief

Binnen de vogelwerkgroep kunnen we onze losse meldingen van leuke soorten, bijzondere aantallen etc. op waarnemingen-kaartjes invullen. Na verloop van jaren ontstaat er dan een beeld van het voorkomen van oa. de zeldzame soorten binnen ons werkgebied. Zie bijvoorbeeld het overzicht van het Smel-

leken in Vlerk 4:809-81 en Paapje in Vlerk 2:81-84. Niet iedereen vult even consequent zijn leuke waarnemingen op kaartjes in. Wanneer we het waarnemingen-archief gaan uitwerken mag daarin natuurlijk geen waarneming ontbreken. Ik stel dan ook voor dat iedereen in de komende maanden zijn eigen dagboeken nog eens naloopt en niet-doorgegeven waarnemingen op een kaartje invult.

Bij de huidige opzet van het waarnemingen-archief worden zowel losse meldingen van leuke soorten als meldingen uit systematische tellingen gevraagd. In het verleden ging het alleen om losse meldingen. Om het archief compleet te maken zullen oude tellingen nagelopen moeten worden en de benodigde gegevens hier uit moeten worden gehaald. Ik stel voor dat er een groepje mensen komt dat deze klus op zich neemt.

Gegevens derden

Binnenkort verschijnen er in het Vogeljaar en Limosa oproepen om gegevens van derden uit ons werkgebied. De gegevens die binnenkomen zullen verwerkt moeten worden. Daarnaast zijn er een aantal mensen in heden of verleden die, zonder dat zij aangesloten waren bij onze werkgroep, materiaal binnen ons werkgebied hebben verzameld. Wanneer uit deze hoek gegevens binnenkomen zullen deze moeten worden verwerkt en gearchiveerd. Leuke klusjes voor een groepje mensen. Daarnaast zullen een aantal mensen met een bezoek vereerd moeten worden. Dit kan een interview zijn, maar ook het doornemen samen met hen, van hun dagboeken.

nieuw tijdschrift

In 1988 is het nieuwe kwartaaltijdschrift "Natuur en Landschap in Achterhoek en Liemers" verschenen. Deze uitgave van het Staring Instituut te Doetinchem biedt zowel aan amateurs als wetenschappers de mogelijkheid onderzoeksresultaten, waarnemingen en mededelingen over het natuur en het landschap in de Achterhoek en Liemers (+ Duits grensgebied) te publiceren. In dit tijdschrift zijn o.a. artikelen over planten en dieren, beschrijvingen van het landschap van de streek, geologische beschrijvingen en tips voor natuurwandelingen te vinden. Het verschijnt op A4-formaat en bevat steeds 32 pagina's. Per jaar kost het abonnement f 27.50.

Opgave is mogelijk bij: Natuur en landschap in Achterhoek en Liemers, Staring Instituut, Grutstraat 31, 7001 BW Doetinchem. (Tel: 08340-32831, Hr. B. van Hardeveld)

verslag naardermeer-exc.

Piet Schermerhorn

Op weg

Terwijl de stad nog lijkt te slapen verzameld zich op deze vroege zaterdagochtend de vierde juni een klein groepje enthousiaste vogelaars bij het voormalige stationspostkantoor. Even later wordt koers gezet richting Naardermeer. Geen files en opstoppingen, gewoon "planken"; wat is het toch heerlijk om vogelaar te zijn. "Vandaag is m'n zus jarig" schiet me nog even door het hoofd, maar helaas, die woont in Groningen. Om het afgesproken ontmoetingspunt te bereiken zijn een aantal onlogische omzwervingen noodzakelijk, als gevolg van de RW-1 asfaltbarrière. En dan iedereen maar beweren dat wegenbouwers zulke rechtlignig denkende wezens zijn. Maar dankzij de topografische kaart komen we toch bij de "Machine", het voormalige stoomgemaal bij het Naardermeer, aan. De heer Hoetmer jr. staat al in de handen te spugen om ons rond te kunnen roeien. Jawel, "roeien"; excursies tot maximaal 15 personen kunnen op deze natuurvriendelijke wijze kennis maken met ons oudste natuurmonument. Gelukkig zijn wij met een klein groepje, zodat we niet te klagen hebben over de beenruimte en ruimschoots naar links of rechts kunnen overleunen al naar gelang er vogels voorbijvliegen. Toch had het bestuur natuurlijk op meer respons gerekend. Het Naardermeer moet toch een magische aantrekkingskracht hebben op de echte vogelliefhebber? Internationale bekendheid en betekenis vanwege zijn grote kolonie Lepelaars, Purperreigers en Aalscholvers. Helaas ook bekend door de vele bedreigingen die dit moerasgebied de afgelopen decennia beslopen hebben en voor een deel nog steeds actueel zijn: Inpoldering, vuilstort, ontwatering, watervervuiling, hoogspanningsleidingen, spoorlijnen, snelwegen en de inpoldering van de Markerwaard, om maar eens een aantal punten te noemen.

Grote Karekiet

Enfin, wij laten de bedreigingen deze ochtend even voor wat ze zijn en steken om 9 uur van wal om de wondere wereld van het Naardermeer te ontdekken. Hoetmer "ploegt" met een ferme korte roeislag over een kleine waterplas om daarna in de beschutting van een hoge rietkraag een oud ontwateringskanaal te volgen. Dit kanaaltje loopt dwars door de plas en is slechts her-

kenbaar aan de begeleidende rietkragen. Gelukkig is de plas nooit drooggelegd. Al snel schalt de schorre zang van de Grote Karekiet over het water. Een tweede exemplaar antwoordt. Het blijkt dat we rondobberen op het snijpunt van een drietal territoria. Hoetmer laat ons en passent twee nesten zien die kunstig tussen de overjarige rietstengels opgehangen zijn. De achteruitgang van de Grote Karekiet is ook het Naardermeer niet bespaard gebleven. Dit jaar zijn er gelukkig weer een aantal paartjes meer dan de afgelopen jaren toen de populatie rond een dieptepunt van 2 à 4 paartjes schommelde. Kleine karekieten zijn er echter volop. Zij laten zich overal horen en soms zien, waar maar een paar rietstengels staan of andere opgaande moerasvegetatie aanwezig is. Het aantal Kleine Karekieten moet de 1000 paar ver overtreffen. Andere typische moeraszangertjes als Snor, Sprinkhaanrietzanger en Rietzanger zijn duidelijk minder talrijk, maar talrijk genoeg om onze weggezakte kennis van hun zang weer even op te frissen. Van de Rietzanger krijgen we zelfs schitterend uitgevoerde baltsvluchten te zien.

Over roofvogels en Lepelaars

Terwijl wij nog in de ban zijn van de Grote Karekiet, doemt er plotseling een Havik-vrouwtje op boven de eendenkooi, om even abrupt weer achter de boomkruinen te verdwijnen. Echter, direct gevolgd (wat een timing!) door een vrouwtje Bruine Kiekendief die zich, al "waggelend" boven de rietvelden, veel beter laat observeren. Een Havik in een moerasgebied is voor ons een minder bekend en onverwacht beeld. Voor Hoetmer is deze stootvogel inmiddels al een vertrouwde verschijning. Hoewel de Havik zich pas recentelijk als broedvogel heeft gevestigd, is hij dit jaar reeds met negen paar vertegenwoordigd. En dat op een bebost oppervlak van slechts 300 ha (totale oppervlakte ruim 900 ha). Hiermee heeft hij de Bruine Kiekendief duidelijk gepasseerd (jaarlijks 4-6 paar). Nogtalrijker is de Buizerd, ook een nieuwkomer van de laatste 10 jaar, en nu al met 15 broedparen de meest algemene roofvogel in het gebied. De Buizerd haalt een deel van zijn voedsel (aas) langs de spoorlijn die het Naardermeer in tweeën snijdt. Hier vallen dagelijks slachtoffers, soms zelfs Lepelaars en Purperreigers; een gewilde lekkernij! Ook de Buizerd zelf is regelmatig het slachtoffer van de steeds sneller voortrazende treinen. Zowel Buizerd als Havik krijgen we deze dag nog vaker te zien.

Af en toe scheurt er een Visdiefje over het water, een drietal Kluten doorkruisen "verwonderd" het luchtruim (verdwaald??), futen waarvan sommigen al met jongen voelen zich vooral onder water in hun element. En, daar zijn

ze dan, onverwacht maar toch verwacht komen er enkele Lepelaars aanvliegen. Het blijven voor iedereen toch adembenemende beesten. Enigszins onwerkelijk zoals ze daar, gefixeerd door ons kijkerbeeld, hangen te klapwieken tegen een donkergrijze wolkenlucht. Mijn gevoel voor esthetica plaatst ze altijd weer in een witbevoren poollandschap tussen een groep Ivoormeeuwen, zodat ik wederom in verwarring ben bij de aanblik van deze maagdelijke vogels. Het is misschien maar goed dat ik de wereld niet geschapen heb. Dit jaar zijn er, in eerste instantie, zeker 120 nesten van deze lepelbek geteld. Helaas zijn veel broedsels mislukt en volgens het laatste sombere nieuws zouden op slechts 40 nesten jongen grootgebracht worden.

De aalscholverkolonie

Ongemerkt komen we bij een aanlegplaatsje, waar we aan wal gaan om via riet-schermen ongezien in de observatiehut in de aalscholverkolonie te belanden. Het is wel uitkijken geblazen, want sommige Aalscholvers hebben hun nest uitgerekend pal boven het pad gebouwd en de nu reeds volvette jongen zien er nogal schijtlustig uit. Maar helaas, iedereen bereikt onbescheten de hut, vanwaar we een magnifiek uitzicht hebben op deze gigantische kolonie. Zover het oog kan zien; overal aalscholvernesten, naar schatting 4000 stuks! Op veel plaatsen hebben de bomen de geest gegeven. Tegen zo'n uitbundige nitraatgift bleken ze niet opgewassen. Maar voor de Aalscholvers geen nood; dan maar op de grond. Hoewel ze hier kwetsbaarder zijn voor predatoren zoals vossen, heeft het broeden op de grond ook voordelen. Hoge bomen vangen nu eenmaal veel wind en dat geldt ook voor hier broedende Aalscholvers. Met name onder slechte weersomstandigheden hebben de jongen op de grondnesten betere overlevingskansen. De enorme omvang van de kolonie stelt de beheerder van het gebied voor grote problemen. Dat de bomen het loodje leggen is nog niet het ergste, maar uitspoeling van vogelmest bedreigt de waterkwaliteit tot in de wijde omtrek. Van buitenaf zijn het onze moderne agrariërs met hun mestoverschotten, maar in het hartje van het Naardermeer is ook sprake van een duidelijk mestprobleem. Dagelijks worden hier met veel elan honderden kilo's mest over de nestrand gespoten. Op jaarbasis zijn dit vele giertonnen vol. De brandnetels varen er wel bij, maar orchideeën hoef je hier niet meer te zoeken. Om te voorkomen dat de vegetatie in de rest van het gebied eveneens genivelleerd zou worden, zijn alle uitgaande watergangen van de kolonie afgedamd. Ondanks deze keerzijde blijven wij enthousiast bij het zien van zoveel zwartrokken van zo nabij. Op veel nesten zitten halfwas jongen. De meeste zitten wat apathisch in de verte te staren, in afwachting

van een lekkere vismaaltijd. Vandaag moeten ze echter nog wat geduld uitoefenen, want de weersomstandigheden zijn verre van optimaal voor de visvangst. Het waait nogal, hierdoor raakt het water in het Markermeer vertroebeld; bovendien is het somber weer, zodat het zicht onder water beperkt is. Onder gunstige omstandigheden komt de ochtendploeg al tegen koffietijd massaal terug in de kolonie. Nu zal het vermoedelijk 1 à 2 uur later zijn en de hoeveelheid aangevoerde vis zal aanmerkelijk lager liggen. Als dit zich enkele dagen achter elkaar herhaald kan er grote sterfte optreden onder de jongen. Dit verschijnsel is nu al duidelijk zichtbaar; op veel nesten liggen één of enkele dode jongen. Vooral in dit stadium, als de jongen ongeveer halfwas zijn en de beide oudervogels op visvangst gaan, blijven ze lange tijd onbeschermd tegen kou en regen in het nest achter en zijn dan extra kwetsbaar.

De terugtocht aanvaard

Op de grazige stukjes in de kolonie scharrelen enkele families van de Grauwe Gans rond. Zij profiteren duidelijk van de bemesting door de Aalscholvers. In één van de families loopt een Brandgans. Die had nu al lang op Nova Zembla moeten zitten, maar vermoedelijk is het een aangeschoten exemplaar. De Bruine Kiekendief die hier rondschuimt is duidelijk op zoek naar een lekker stukje aas. Verder zien we nog een flits van een Boomvalk, slobberen er wat Slobeenden, klinkt er nog een gilletje van een waterrral en vliegen er zo- waar weer Lepelaars voorbij. Voor de hartstochtelijke bosfreaks was er zelfs een Grote Bonte Specht van zeer nabij te bewonderen.

Tijdens ons verblijf in de hut begint het flink te regenen, zodat niemand meer gemotiveerd is om de terugtocht te aanvaarden. Toch zit er niets anders op en binnen enkele minuten zit ieder als een verzopen kat in zichzelf gekeerd, ondertussen proberend althans iets droog te houden.

Alleen Hoetmer houdt er de moed in, totdat het gaat onweten. Dan lijkt de angst hem in de roeispanten geslagen te zijn. Als een kleine Obelix roeit hij snel huiswaarts. De knallen zijn dan ook niet mis te verstaan en links en rechts slaat de bliksem in. Ondertussen keren grote groepen Aalscholvers terug naar de kolonie en probeert een Havik nog een postduif te slaan. Het loopt zowel voor de postduif als voor ons goed af. Behouden maar drijfnat komen we weer aan bij de "Machine". Met beslagen autoruiten, een loeiende blower en heen en weer vliegende ruitenwissers keren we huiswaarts om het thuisfront te vertellen dat het zeker de moeite waard was. En dat was het ook!!!!

